

Utjecaj glazbe na emocije djeteta

Krolo, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:667141>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

UTJECAJ GLAZBE NA EMOCIJE DJECE

IVANA KROLO

Split, 2021.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij: sveučilišni Preddiplomski studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Predmet: Glazba ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

UTJECAJ GLAZBE NA EMOCIJE DJECE

Student:

Ivana Krolo

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Snježana Dobrota

Komentor:

Daniela Petrušić, asistent

Split, srpanj, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. ŠTO SU EMOCIJE?	2
3. DIJETE I GLAZBA	3
3.1. Utjecaj glazbe na kognitivni razvoj djeteta	4
3.2. Utjecaj glazbe na psihomotorni razvoj djeteta	4
3.3. Razvoj glazbenih sposobnosti.....	5
4. DIJETE I EMOCIJE	7
4.1. Glazba u trudnoći	7
4.2. Socioemocionalni razvoj djeteta	8
4.3. Glazba, emocije i ples	9
5. ULOGA ODGAJATELJA.....	10
5.1. Glazba u vrtiću	10
5.1.1. Klasična glazba.....	11
5.2. Glazbene igre	12
5.3. Brojalice.....	13
6. ZAKLJUČAK.....	15
7. LITERATURA	16
Sažetak.....	18
Abstract.....	19

1. UVOD

Ako postoji nešto zajedničko svim ljudima na ovome planetu, onda je to definitivno glazba. Otkriće da glazba ima ljekovit učinak staro je koliko i čovjek. Još je Aristotel smatrao da su čuđenje i radost osnova svake spoznaje, a upravo ta dva izraza primjećujemo na licima djece kada se prvi put susretnu s glazbom. Dijete uključuje gotovo sva osjetila dok sluša glazbu ili svira instrumente i time ispunjava svoj emocionalni doživljaj i razvija kognitivne sposobnosti (Majsec Vrbanić, 2009). Upravo zbog ove činjenice, moj završni rad obuhvatit će utjecaj glazbe, ne samo na emocije djece, nego i na kognitivni i psihomotorni razvoj. Spomenut će se i glazba u trudnoći, kakav utjecaj ima na fetus i na novorođenče. Posljednje poglavlje obuhvaća ulogu odgajatelja u dječjim aktivnostima s glazbom. Moj najomiljeniji dio odnosi se na klasičnu glazbu i mogućnosti koje nam ona pruža u radu s djecom.

Motivacija za odabir ove teme bila bi sigurno velika ljubav prema glazbi koju imam od malena. Mislim da nam glazba, kao odgajateljima i budućim roditeljima, pruža velike mogućnosti u komunikaciji s djecom da lakše možemo doprijeti do određenog djeteta. Također omogućava zabavu i učenje u isto vrijeme, što jednostavno ne može biti monotono, barem iz mog iskustva.

2. ŠTO SU EMOCIJE?

Emocije se obično doživljava kao poseban tip duševnog stanja koje katkad prate tjelesne promjene, izrazi i postupci (Oatley, Jenkins, 2003). One upravljaju našim životom, naročito odnosima s drugima, a doživljavamo ih na sebi svojstven način. Prema Slunjski (2013), način na koji izražavamo emocije može biti adekvatan, prigušen ili prenaglašen te više ili manje prikladan nekoj situaciji. Upravo zbog toga što emocije mogu biti ugodne i neugodne, mi se zbog njih možemo osjećati bolje ili lošije. Međutim, one nam ne određuju što trebamo učiniti, nego nas potiču da pokušamo odrediti koje je najbolje moguće djelovanje u određenoj situaciji (Slunjski, 2013).

Svako malo dijete na podražaje iz okoline reagira emocionalno. Emocije dovode do promjene trenutnog ponašanja (Brajša-Žganec, 2003) i one su jedan od najvažnijih čimbenika koji utječu na pojedinca. Sposobnost regulacije emocija razvija se u ranom djetinjstvu i djeca često rade ono što vide od svojih roditelja. Dojenče rano nauči prepoznavati emocionalne izraze lica roditelja i reagira na njih. Vrlo je važno dijete od rođenja učiti kako prepoznati vlastite emocije i koji su primjereni načini za njihovo izražavanje. Djeca imaju snažne emocije, ali im je često teško izraziti ih okolini i tada bi im odrasli (odgajatelji i roditelji) trebali pružiti podršku i pomoć.

„Emocije su boja života; bez njih bismo uistinu bili bezlična stvorenja. No, te emocije moramo nadzirati, jer će one inače nadzirati nas.“ – John M. Wilson (Slunjski, 2013:13)

3. DIJETE I GLAZBA

Glazba ima značajnu ulogu u životu pojedinca već od samog rođenja kao sastavn dio odrastanja i odgoja (Džaferović, 2018). Dijete već u dobi od četvrtog do šestog mjeseca pokazuje zanimanje za glazbu, prekida aktivnost koju je radilo i okreće se prema zvuku. Dijete najprije počinje reagirati na ton i glazbu s instrumentalnom pratnjom te se iz te sklonosti prema glazbenom zvuku kasnije razvijaju govor i pjevanje. Već sa četiri godine dijete smišlja svoje imaginativne pjesme, a u petoj i šestoj godini ostvaruje značajan napredak u održavanju ritma uz poznavanje teksta (Sokolov, 2018).

Da bi započeo glazbeni razvoj djeteta, ključne su prve godine života. Dječja glazbena iskustva od rođenja do pete godine imaju veliki utjecaj na kasnije razvijanje glazbenih sposobnosti (Sokolov, 2018), stoga je važno od početka djeci nuditi razne glazbene poticaje koje će im pomoći u budućem formalnom glazbenom učenju. Učenje glazbe prolazi kroz određene faze. Ispočетка djeca stvaraju zvukove koji za odrasle nemaju glazbenog smisla, te tako prolaze kroz *fazu glazbenog brbljanja*. Slijedi *artikulacija* kada djeca upoznaju glazbu koju im roditelji pjevaju te počinju uočavati razliku između zvukova u okolini i zvukova koji sami proizvode. Iduća faza je *imitacija* kada dijete svjesno počinje točno izvoditi obrazac pjevanja koji je čuo. Posljednja faza je *asimilacija* tijekom koje dijete počinje točno izvoditi tonske i ritamske obrasce uz koordinaciju pokreta tijela s tim obrascima (Dobrota, 2012, prema Sokolov, 2018).

Danas se na dijete gleda kao na cjelovito biće, a na njegov razvoj kao kompleksnu pojavu (Starc i sur., 2004, prema Džaferović, 2018). Upravo zbog holističkog pristupa sve više istraživača shvaća koliko je glazbeno obrazovanje bitno za dječji razvoj, bilo ono formalno ili neformalno (Džaferović, 2018), jer djeca koja sudjeluju u glazbenoj izobrazbi poboljšavaju shvaćanje samoga sebe i postižu bolji akademski uspjeh (Hallam, 2010, prema Džaferović, 2018).

3.1. Dobrobiti glazbe na opći razvoj djeteta

Kroz različite glazbene aktivnosti dijete ima mogućnost izraziti svoje ideje, emocije i raspoloženja, može razmišljati o onome što sluša, razlikovati zvukove i stvoriti asocijacije na to što čuje (Šarić, 2019). Glazba pomaže u tjelesnom, govornom i socio-emocionalnom razvoju predškolskog djeteta i jedna je od rijetkih umjetnosti koja se može koristiti s djetetom od njegova rođenja (Marić, Goran, 2013, prema Kolić, 2019). Glazba u djeci potiče razne

kognitivne i emocionalne procese, a emocionalni doživljaj je od neprocjenjive vrijednosti za djetetov cjelokupni razvoj. Bačlija Sušić (2012) naglašava da stvaranje nečeg originalnog koristeći se nečim poznatim kod djece razvija osjećaj sreće, zadovoljstva, ponosa i samopouzdanja (Šarić, 2019) i to se događa kada dijete osmisli svoju pjesmicu. Svakodnevno slušanje glazbe djetetu stvara potrebu za daljnim slušanjem glazbe te razvija odnos s odraslom osobom. Razvijanjem osjećaja za ritam djeteta utječe se na djetetovu psihomotoriku, ublažavaju se ili otklanjaju govorne teškoće, utječe se na socijalni razvoj djeteta i pomaže se kod burnih emocionalnih reakcija (Šmit, 2001, prema Kolić, 2019).

3.2. Utjecaj glazbe na kognitivni razvoj djeteta

Neuroznanstvena istraživanja pokazala su da su djeca predškolske i rane školske dobi u ključnom stadiju općeg razvoja, jer neuralne sinapse mozga ubrzano rastu u tom razdoblju (Nikolić, 2017). Umjetničko obrazovanje ima veći utjecaj na razvoj mozga ako su mu djeca izložena od ranije dobi. Prema Nikolić (2017), istraživanja o utjecaju glazbenog obrazovanja na socijalni i emocionalni razvoj privukla su manju akademsku pozornost nego njihov utjecaj na intelektualni razvoj i postignuća, što nije iznenađujuće jer je ishode socijalnog i emocionalnog razvoja vrlo teško mjeriti. Autorica također navodi kako je zapanjujuće da je ta tema toliko zapostavljena s obzirom na važnost uloge koju glazba ima u društvenim interakcijama djece i mladih. Važnost glazbe u životu djeteta potvrdila su i brojna istraživanja koja govore o tome da djeca kada slušaju glazbu ili sviraju instrumente uključuju i koriste sva osjetila te time bogate svoje kognitivne sposobnosti i potiču emocionalni razvoj (Majsec Vrbanić, 2009, prema Kolić, 2019).

3.3. Utjecaj glazbe na psihomotorni razvoj djeteta

Kada dijete uči svirati neki instrument razvija svoju motoriku, poboljšava slušanje, koncentraciju, upornost, vještine govora, komunikacije, pamćenja, te stvara nove i poboljšava postojeće vještine. Dokazano je da djeca koja su se bavila glazbom imaju bolje rezultate u testovima pamćenja, pismenosti, matematičkim zadacima, pa i u prostornom snalaženju (Nevistić, 2013, prema Varga, 2019). Prema Gruhn (2002) i Kalmar (1982) mala djeca koja imaju glazbene stimulacije pokazuju bolju motoričku koordinaciju, lakoću pokreta te bolju vokalizaciju tonskih i ritamskih obrazaca (Nikolić, 2017). Kombinacija glazbe i pokreta pozitivno utječe na razvoj osjećaja za fluidnost, sklad i ljepotu pokreta, ali i uspravno i pravilno držanje tijela (Varga, 2019). Govor je također dio psihomotoričkog razvoja djeteta na koji

utječu kratke ritmične pjesmice koje prate pokreti prstiju, ruku i tijela, te tako utječu i na razvoj cjelovite ličnosti djeteta (Velički, 2006, prema Klarić, 2019).

3.4. Razvoj glazbenih sposobnosti

Glazbene sposobnosti veoma su složen fenomen i obuhvaćaju ono što je pojedinac naslijedio i ono što je naučio. Taj pojam podrazumijeva niz sposobnosti, poput shvaćanja i pamćenja melodije, percepcije ritma, shvaćanja tonaliteta, utvrđivanje intervala, uočavanja estetskog značenja glazbe i apsolutnog sluha (Miočić, 2012). Razvoj glazbenih sposobnosti prati zakonitost psihofizičkog razvoja djeteta, a možemo govoriti o devet faza razvoja glazbenih sposobnosti (Čudina – Obradović, 1991, prema Miočić, 2012). (Tablica 1.)

1. faza slušanja	0-6 mjeseci
2. faza motoričke reakcije na glazbu	6-9 mjeseci
3. faza prve glazbene reakcije	9-18 mjeseci
4. faza prave glazbene reakcije	18 mjeseci – 3 godine
5. faza imaginativne pjesme	3-4 godine
6. faza razvoja ritma	5-6 godina
7. faza stabilizacije glazbenih sposobnosti	6-9 godina
8. faza estetskog procjenjivanja	11 godina
9. glazbena zrelost	17 godina

Tablica 1. Devet faza razvoja glazbenih sposobnosti

Uz naslijeđene činitelje i vlastite aktivnosti pojedinca, vrlo su značajne godine najranijeg djetinjstva i poticajna socijalna sredina koja ima snažan utjecaj na izgradnju glazbeno kritičkih načela pojedinca (Miočić, 2012). Taj utjecaj socijalne sredine može biti povoljan ili nepovoljan. Ako dijete živi u sredini u kojoj nema doticaja s umjetnosti, ono će se sporije razvijati nego dijete kojega sredina potiče na doticaj s bilo kojom umjetnosti (Manasteriotti, 1982, prema Miočić, 2012).

Gordonov test *Primary Measures of Music Audiation* (1982) prvi je i za sada jedini test za psihološko ispitivanje djece predškolske i rane školske dobi (5 – 8 godina). Test je sastavljen

od tonskog i ritamskog dijela, od kojih svaki sadrži primjere za vježbu te po četrdeset zadataka. Za rješavanje testa, dijete ne mora znati čitati ni pisati, a ne mora imati ni glazbeno iskustvo ili formalno glazbeno obrazovanje. Svaki se zadatak reproducira na CD-u imenovanjem nekog predmeta koji je nacrtan na listu iznad odgovarajućeg zadatka. Nakon što dijete čuje par fraza, treba odrediti jesu li fraze iste ili različite te na listu za odgovore zaokružuje par istih ili različitih lica. Ovaj test nezamjenjiv je mjerni instrument za rano identificiranje ključnih glazbenih varijabla značajnih za postizanje uspjeha u učenju glazbe (Dobrota, 2012).

4. DIJETE I EMOCIJE

Povezanost glazbe i emocija tema je koja interesira brojne autore, još od vremena stare Grčke kada je Aristotel glazbu smatrao sastavnim dijelom idealnog obrazovnog sustava jer ona ima sposobnost pobuđivanja i smirivanja emocija te može utjecati na formiranje dobrog karaktera (Gabrielsson i Juslin, 1996, prema Dobrota, 2012).

Odrasli mnogo primjerenije pristupaju podupiranju emocionalnog razvoja djece jer su u životu djece emocije iznimno važne, javljaju se vrlo rano i kako se razvija dijete, tako se i njegove emocije sve više razvijaju i diferenciraju. Važno je znati da su emocije djeteta kratkotrajne, česte i nestalne, ali to ne znači da nisu duboke i iskrene (Slunjski, 2013). U drugoj polovici prve godine, djeca postaju svjesna svog emocionalnog ponašanja te uče složenije emocije poput zavisti i empatije. Između druge i treće godine razvijaju složene emocije ponosa, krivnje, srama, zbunjenosti i prkosa (Slunjski, 2013). Važno obilježje emocionalnog razvoja djece je prepoznavanje emocija, sposobnost kontroliranja širokog raspona emocionalnih reakcija i prikladne reakcije u različitim emocionalnim situacijama. Djeca koja su ovladala ovim sposobnostima smatraju se emocionalno kompetentnima (Brajša-Žganec, 2003; Slunjski, 2013).

4.1. Glazba u trudnoći

Mnoga su istraživanja pokazala da dijete već kao fetus može čuti, a Birnholz i Benacerraf su ultrazvučnom tehnikom pokušali ispitati na koji način fetus reagira na zvuk (Dobrota, 2012). Slike fetusa dobivene na takav način pokazale su da „iako fetusi do 24. tjedna nakon začeća nisu reagirali na zvučne podražaje, nakon 28. tjedna gotovo svi su na zvuk stiskali očne kapke. Svi oni koji nakon 28. tjedna nisu reagirali na zvuk (njih 1 do 2%) rodili su se s oštećenjima sluha ili s teškim poremećajima“ (Vasta i dr., 1998, prema Dobrota, 2012: 39).

Jedan jako zanimljiv primjer je rodilište iz Slovačke u kojem primjenjuju glazbu te su zabilježili da dobro odabranom opuštajućom glazbom (između 30 i 50 decibela) mogu pomoći prerano rođenoj djeci pri stabilizaciji disanja ili mogu stimulirati tjelesne i mentalne funkcije novorođenčadi. Osim toga, provedeno je nekoliko istraživanja o utjecaju glazbe na bebe tijekom trudnoće. U prvom istraživanju djeca trudnica koje su tijekom trudnoće slušale violinsku glazbu, bila su praćena 6 mjeseci nakon rođenja te su se ona pokazala naprednija u motoričkom i kognitivnom ponašanju. Drugo longitudinalno istraživanje pratilo je djecu čije su majke tijekom trudnoće ujutro slušale poticajnu glazbu, a navečer umirujuću. Ta su djeca počela

govoriti 3-6 mjeseci ranije, s lakoćom su pamtila glazbeni materijal, a nekoliko njih je pokazalo i jako dobre glazbene vještine (Majsec Vrabanić, 2008, prema Sokolov, 2018). Levitin (2016) navodi kako djeca godinu dana nakon rođenja prepoznaju i preferiraju glazbu kojoj su bila izložena u majčinoj utrobi. Ta činjenica doista iznenađuje i pokazuje koliko je glazba bitna u djetetovu životu već od samog začeća.

4.2. Socioemocionalni razvoj djeteta

Socioemocionalni razvoj ključan je za razvoj pojedinca, jer na emocionalni razvoj utječe socijalni razvoj, a oni su pod utjecajem nekoliko čimbenika koji osiguravaju povoljno, pozitivno i podržavajuće razvojno okruženje (Andrilović i Čudina-Obradović, 1994, prema Ruskan, 2020). Glavni čimbenici koji utječu na djetetov razvoj su roditelji, skrbnici, odgajatelji i vršnjaci. Djetetovo usvajanje emocionalnih vještina pod utjecajem je pravila i normi emocionalnog ponašanja kulture u kojoj se dijete nalazi i uči je od najranijeg djetinjstva. Ako dijete ne nauči u dovoljnoj mjeri prepoznavati i razumijevati emocije iz svoje okoline, otežano je daljnje stjecanje njegovih socijalnih vještina (Brajša-Žganec, 2003).

Osim obitelji, velik utjecaj na djetetov socioemocionalni razvoj u predškolskoj dobi imaju i vršnjaci. Dječja interakcija u igri u jaslicama i vrtiću doprinosi socijalnoj kompetenciji, prosocijalnim vještinama ponašanja i manjoj agresivnosti (Guralnik i sur., 1996; Howes i sur., 1994, prema Brajša-Žganec, 2003). Brajša-Žganec (2003) objašnjava prosocijalna ponašanja kao dobrovoljna djela s namjerom da se pomogne drugome. Djeca koja nisu razvila privrženost s odraslim osobama, vrlo vjerojatno pokušavaju ispuniti te nedostatke u odnosima s vršnjacima, te tako već u ranoj dobi žele da ih oni prihvate i budu podložni njihovim utjecajima tijekom djetinjstva.

Prema Brajša-Žganec (2003: 23), „dječji socijalni razvoj obuhvaća ponašanja, stavove i afekte sjedinjene u dječjoj interakciji s odraslima i vršnjacima“. Ako dijete poznaje i razumije pravila, norme i vrijednosti zajednice u kojoj živi i ovlada umijećima potrebnim za kvalitetnu interakciju unutar te zajednice, razvilo je vještine socijalne kompetencije.

Nogaj i Bogunović (2015, prema Ruskan, 2020) navode socijalne i emocionalne ishode koji proizlaze iz glazbenog obrazovanja. Socijalni ishodi obuhvaćaju društveni rast zasnovan na kvalitetnom odnosu s učiteljem instrumenta, osjećaj pripadnosti određenoj društvenoj skupini glazbeno nadarenih, te rast u glazbenom okruženju koje pruža osjećaj mentalne i tjelesne sigurnosti. Emocionalni ishodi su emocionalna stabilnost i osjećaj razumijevanja

izazova umjetničkog okruženja, suočavanje s teškim situacijama koje proizlaze iz čestog izlaganja javnosti što pruža samopouzdanje i u drugim područjima života.

4.3. Glazba, emocije i ples

Slušajući glazbu djeca otkrivaju jedan novi svijet, jer glazbeni tonovi i melodije u njima bude maštu, fantazije i emocije koje ih potiču na ponovno slušanje glazbe. Vedra pjesma potiče djecu na aktivnost i stvara radnosno okruženje, nježne i tihe pjesmice stvaraju ugodnu i toplu atmosferu, a čitanje priče uz glazbu potiče dječju likovnu i stvaralačku maštu.

Cilj glazbenog odgoja predškolskog djeteta je stvoriti djetetu mogućnost za glazbenu recepciju, odnosno doživljaj koji se ostvaruje putem glazbenog uživanja čiji temelj je na emociji (Jurišić, Sam Palmić, 2002). Dijete osjeća je iskazuje spontano i iskreno, a glazba potiče osjećaje koji djeluju na djetetov intelektualni razvoj. Glazbeni ritam snažan je fizički, emocionalni i intelektualni pokretač. Tijekom pjevanja, većini djece je prirodno početi se kretati, plesati ili osmisliti koreografiju, jer oni riječi pjesme povezuju sa pokretima tijela. Upravo zbog ove djetetove potrebe za kretanjem kada čuje glazbu, vrlo je važno koristiti glazbu u radu s djecom rane i predškolske dobi. Istraživanja pokazuju da glazba utječe na inteligenciju djeteta ako je ono od najranije dobi okruženo glazbenim poticajima uz koje treba kombinirati i pokret (Breitenfeld, Majsec, Vrbanić, 2008, prema Kolić, 2019).

Ples daje priliku djetetu da pokretom izrazi ono što se ne može riječima. Šumanović i sur. (2005, prema Pavković, 2019) ples smatraju vrlo prikladnim za djecu jer on omogućava nesputano i slobodno ritmičko kretanje koje doprinosi razvoju motorike, skladu pokreta i osjećaja za estetiku. U aktivnostima kretanja djeca razvijaju vještine i znanja, otkrivaju svoje tijelo, mogućnosti i ograničenja. Kreativni pokret je kretnja koja odražava raspoloženje ili unutarnje stanje djeteta u kojem dijete može izraziti svoju osobnost u vlastitom stilu, a taj pokret može nastati u bilo kojem trenutku (Mayesky, 2008, prema Pavković, 2019). Poznato je da se ples koristi i u psihoterapijske svrhe, što pokazuje koliko iscjeljujuće pokret može djelovati na ljudsko tijelo i um. Djeci jednostavno treba dati da slušaju glazbu, prije nekog idućeg slušanja im reći nekoliko riječi, no najvažnije je pustiti ih da uživaju slušajući istu skladbu više puta i dati im da slobodno plešu (Gospodnetić, 2015, prema Klarić, 2019).

5. ULOGA ODGAJATELJA

U današnjem ubrzanom životnom ritmu, glazba je jako potrebna i djeci i odraslima. Mnogi odgajatelji nisu svjesni svog utjecaja na glazbeni odgoj djece, te na njihov razvoj i napredak. Istraživanja pokazuju da naši odgajatelji uglavnom koriste pjevanje kao najčešću glazbenu aktivnost u radu s predškolskom djecom, pa slušanje klasične glazbe i sviranje instrumenata ostaje zanemareno (Miočić, 2009, prema Habuš Rončević, 2014). Temeljni zadatak odgajatelja je razvoj djetetovog interesa za glazbu te poticaj djeteta na sudjelovanje u raznim glazbenim aktivnostima poput pjevanja, slušanja glazbe, sviranja instrumenata i plesanja uz glazbu. Izborom vrijednog i kvalitetnog glazbenog repertoara moguće je utjecati na razvoj dobrog glazbenog ukusa. Pasivno slušanje nije ništa manje važno od aktivnog slušanja, stoga odgajatelj treba odabrati kvalitetnu glazbu koja će svirati u pozadini dok djeca rade svakodnevne aktivnosti. Potrebno je poticati djecu na verbalno izricanje osobnih doživljaja glazbe (Habuš Rončević, 2014). Također, vrlo je bitno imati dobro opremljen glazbeni centar u vrtiću kako bi se djeca mogla aktivno baviti glazbom, bilo samostalno ili i u grupi, jer to potiče samostalnost i suradnju. Zajedništvo i suradničko učenje može se postići zajedničkim pjevanjem, plesanjem uz glazbu, sviranjem, likovnim i dramskim izražavanjem. Odgajatelj treba biti kompetentan za uočavanje glazbenog interesa djece, treba biti fleksibilan i znati taj interes iskoristiti za daljnji glazbeni razvoj djece, stoga je iznimno važno voditi dokumentaciju o aktivnostima djece i njihovim izjavama (Kolić, 2019).

Dijete dobar dio svog vremena provodi u odgojno–obrazovnoj ustanovi. Odgajatelj bi se trebao pobrinuti da to vrijeme bude kvalitetno iskorišteno i usmjereno na djetetov razvoj. Odgajatelj bi trebao imati osnovna znanja o glazbi, čak i ako nema sluha, mora znati kako glazbu približiti djeci, kako organizirati glazbenu aktivnost, te omogućiti djeci da se izraze kroz glazbu. Također, odgajatelj treba biti kompetentan za uočavanje glazbenog interesa djece. Mnoga istraživanja pokazuju da su djetetove glazbene sposobnosti podcijenjene, a dijete može napredovati u glazbenom razvoju samo ako ga se potiče i kvalitetno se radi s njim. Kvalitetan rad na glazbenom razvoju bitan je i zato da bi nadarena djeca mogla otkriti svoje talente na vrijeme (Dobrota, 2002, prema Sokolov, 2018). Sve navedeno nam pokazuje da odgajatelji trebaju biti spremni na cjeloživotno učenje i usavršavanje svojih vještina.

5.1. Glazba u vrtiću

Levitin (2016) opisuje glazbu kao organizirani zvuk koji mora uključivati element neočekivanog jer je u suprotnom emocionalno jednoličan. Također, navodi i da glazba u praksi

može biti previše organizirana, a takvu glazbu nitko ne bi želio slušati. Glazba obogaćuje život u predškolskoj ustanovi, stvara pozitivnije ozračje i kvalitetno utječe na cjeloviti razvoj svakog djeteta. Ozračje predškolske ustanove smatra se kulturom dječjeg vrtića i to neku zajednicu čini jedinstvenom i prepoznatljivom, zato mu treba posvetiti veliku pozornost (Ljubetić, 2009, prema Miočić, 2012).

Kod djece rane dobi važno je da glazba koju slušaju bude mirna i tiha kako bi im pružila osjećaj sigurnosti, da im se više pjeva nego što im se pušta glazba na raznim tehničkim pomagalicama. S druge strane, djecu predškolske dobi treba pustiti da istražuju glazbu putem pokreta, opisivanja glazbenih sadržaja, prepoznavanja glasova, a sve je to najbolje ostvariti kroz igru (Starc i sur., 2004, prema Kolić, 2019).

5.1.1. Klasična glazba

Važno je djeci omogućiti da slušaju klasična djela kojima se povećavaju njihovi umjetnički doživljaji jer se tako upoznaju s različitom vrstom glazbe, ali i s različitim skladateljima (Majsec Vrbanić, 2008, prema Kolić, 2019). Ako odrasla osoba dobro organizira slušanje nekog glazbenog djela i uključi pokrete, kod djece će se probuditi veće zanimanje za istu glazbu i veća je šansa da će je dijete htjeti ponovo slušati (Kolić, 2019). Klasična glazba potiče mentalni razvoj djece razvijajući kreativnost i maštu (Klarić, 2019). Heindorff (2008) navodi da istraživanja mozga upućuju na to da su djeca najosjetljivija na glazbu u dobi od tri do sedam godina (Ožvald, 2017).

„Kad volimo neko glazbeno djelo, ono nas podsjeća na druga djela koja smo čuli i aktivira tragove sjećanja na emotivna razdoblja u našem životu.“ (Levitin, 2016: 185). Ovu misao Daniela Levitina sam izdvojila zato što se doista s time mogu poistovjetiti iz svog iskustva iz vrtića kada sam bila dijete. Imala sam krasne odgajateljice i vrtić mi je ostao u izrazito pozitivnom sjećanju, no, jedan detalj mi se posebno svidio. Odgajateljica nam je nekoliko puta puštala Vivaldijevu skladbu „Proljeće“ i nakon nekog vremena kada smo je svi poslušali, rekla nam je da će nam upravo tu skladbu puštati kada dođe vrijeme za skupljanje igračaka. Ono što je meni posebno zanimljivo je činjenica da mi kao djeca nismo uopće znali tko je skladatelj ni ime skladbe, već su nas pustili da na svoj jedinstven način doživimo glazbeno djelo. Ne mogu opisati koliko mi ta skladba izaziva pozitivna sjećanja i budi predivne emocije. Odgajateljica nije morala povisivati ton i govoriti da je vrijeme za slaganje igračaka, već bi pustila skladbu i mi bi znali što slijedi, slaganje igračaka odvijalo bi se uz kvalitetnu glazbu.

Mislim da se iz ovog jednostavnog primjera vidi koliki utjecaj na emocije djeteta ima jedno kvalitetno glazbeno djelo.

5.2. Glazbene igre

Dječja igra obiluje glazbenim elementima. Djeca pjevaju naučene pjesme i kroz igru smišljaju vlastite, jer glazbena igra prirodni je izraz dječjeg raspoloženja (Požgaj, 1988, prema Fabac, 2018). Kroz glazbene aktivnosti i glazbene igre treba osigurati četiri važna područja koja potiču glazbenu osjetljivost kod djece, a to su: pjevanje, slušanje glazbe, sviranje i usklađivanje glazbe i pokreta (Kolić, 2019). Da bi glazbene igre mogle utjecati na cjeloviti razvoj djeteta, treba ih prilagoditi dobi djeteta i trenutnoj fazi njegova razvoja, a to se ostvaruje nadogradnjom igre i postavljanjem određenih pravila.

Glazbene igre s pjevanjem kod djece izazivaju veselje, osmijeh, sreću i radost. Kod djece rane dobi najčešće glazbene igre koje se koriste su igre i vježbe s prstićima, tapšalice i druge igre kojima se ostvaruje pozitivno ozračje i socijalni kontakt. U ranoj dobi s takvim igrama i vježbama djeca razvijaju osjećaj za ritam, a u predškolskoj dobi osjećaj za ritam usvajaju preko brojalica (Kolić, 2019). Brojalice pružaju niz mogućnosti izvođenja ritma, kao što su pljeskanje, pokreti tijela pa i udaraljke.

Igra uz instrumente zahtjevnija je od dječjih brojalica. Poželjno je da glazbu izvodi odgajatelj ili djeca kako bi doživljaj bio kvalitetniji, ali glazba može biti reproducirana i preko nekog pomagala. Klasičan primjer igre uz instrument je *Dan noć* gdje djeca prije početka igre trebaju usvojiti pojam visokog i niskog tona kroz razgovor, a zatim kroz igru. Odgajatelj na klaviru svira visoki ili niski ton. Kada čuju visoki ton, djeca moraju ustati, a kada čuju niski, čučnuti (Fabac, 2018).

Skup udaraljki koji se koristi u radu s djecom vrtićke i školske dobi naziva se *Orffov instrumentarij*. Ime je dobio po kompozitoru Carlu Orffu koji je za djecu komponirao djelo *Musicapoetica* u koje je uvrstio mnoštvo dječjih pjesmica i igara kao što je *Ringe raja* (Fabac, 2018). Pojedine zemlje nisu uspjele dobro prevesti pjesmice, pa su glazbeni pedagozi iz te zbirke preuzeli samo ideju za pratnju na udaraljakama. U početku, dječje igre s udaraljka izvede se bez pjesme ili brojalice jer se djeca prvo trebaju koncentrirati na sviranje. Kada djeca svladaju sviranje na udaraljka, tada se može uvesti pjesma ili brojalica u pozadini.

Još jedna zanimljiva igra je *Igra slušanja glazbe* koja ima velik utjecaj na razvoj djeteta i njegovih sposobnosti kao i prethodne igre. Bez obzira slušamo li glazbu aktivno ili pasivno,

ona utječe na nas. Aktivno slušanje glazbe u vrtiću ne provodi se sjedeći i pažljivo slušajući, nego djeca uz glazbu plešu i igraju se. Jedan primjer ovakve igre je *Ledena kraljica* gdje djeca plešu uz glazbu, a kada se glazba zaustavi moraju se ukočiti dok ponovo ne čuju glazbu. Drugi primjer je *Ples oko stolica* gdje djeca uz glazbu i plesne pokrete kruže oko postavljenih stolica, a kada se glazba zaustavi, svako dijete mora brzo sjesti na jednu stolicu (Fabac, 2018).

5.3. Brojalice

„Za dijete je glazba u prvom redu emocija. Ono može govorom izraziti emociju. Ako se tom istom govoru pridodaju glazbeni elementi ritam i ton, taj novonastali glazbeni govor postaje velika emocija, koja je za dijete čuđenje i stvarnost. Zato je brojalica uvijek glazbeni govor, uvijek emocija, za kojom svako dijete ima i izražava veliku potrebu“ (Jurišić i Sam Palmić, 2002:19).

Brojalica je najprirodniji oblik dječjeg glazbenog izražavanja. Glazbeni izraz djeteta karakterizira sinkretizam, odnosno jedinstvenost nastajanja glazbenih, govorenih i motoričkih elemenata, a to se najbolje vidi upravo u brojalici (Dobrota, 2012). Učinak koji brojalica ima na dijete, vidljiv je odmah, jer brojalica izaziva oduševljenje, veselje i radost, pa dijete ima sve veću potrebu za njom. Jurišić i Sam Palmić (2002) navode da se glazbeni osjećaj stvara u doživljaju koje se vidno očituje u disanju, pulsu, pogledu i pokretu djeteta. Taj osjećaj obuzima dijete potpuno, jer se ono spontano predaje glazbi. Taj doživljaj dijete u određenoj mjeri može podijeliti i s drugom djecom. Djetetovo izmišljanje brojalice je vrlo suptilan način otkrivanja i spoznaje vlastita svijeta i onoga što ga okružuje (Jurišić i Sam Palmić, 2002).

Prema svom sadržaju brojalice se mogu podijeliti na konkretne (stvarne), besmislene i kombinirane (Dobrota, 2012). Konkretne brojalice Peteh (2018) naziva još i racionalne ili s verbalnim smislom riječi. Primjer takve brojalice je *Iš'o medo u dućan*. Primjer besmislene ili iracionalne brojalice je *Engele, bengele* jer ona ima neverbalni smisao (Peteh, 2018), a najpoznatiji primjer kombinirane brojalice je *Eci, peci, pec*.

Brojalice su vrlo značajne za razvoj govora jer one potiču na govornu aktivnost, motiviraju djecu da govore slobodno i tečno, pridonose pravilnom izgovoru pojedinih glasova, izgrađuju dikciju, obogaćuju dječju spoznaju, a osobito pridonose razvoju pamćenja (Peteh, 2018). Brojalice mogu pomoći i djeci s teškoćama u govoru. Svojom ritamskom pokretljivošću, brojalica pomaže djetetu koje ima teškoću mucanja uspješno i fluidno izgovoriti riječi (Kolić, 2019). Djeca često brojalice koriste u igri da bi odredili tko će loviti, žmiriti, ispasti i sl. te time ostvaruju socijalne interakcije s drugom djecom i odraslima (Peteh, 2018). Brojalice se mogu

izvoditi i uz pokret, te tako kombiniraju razvoj govora i razvoj pokreta. Pokret se može izraziti pljeskanjem, njihanjem, poskakivanjem i na još mnogo drugih načina. Razvoj glazbenih sposobnosti može se također potaknuti sviranjem brojalice na instrumentima. Prethodno navedeni Orffov instrumentarij pruža velike mogućnosti za rad s djecom.

U jednoj generaciji studenata predškolskog odgoja Učiteljske akademije u Zagrebu provedena je anketa o tome koje su brojalice studentima najpoznatije (Peteh, 2018).

Prvo mjesto pripada brojalici *En, ten, tini*:

En, ten, tini,
sava raka tini,
sava raka tika taka,
bija baja buf.

Drugo mjesto pripada brojalici *Eci peci pec*:

Eci peci pec,
ti si mali zec,
a ja mala vjeverica,
eci peci pec.

Na trećem mjestu je brojalica *Pliva patka preko Save*:

Pliva patka preko Save,
nosi pismo preko glave,
u tom pismu piše,
ne volim te više!

6. ZAKLJUČAK

„Sposobnost glazbe da potakne, izmijeni ili oslobodi emocije, da uživa u glazbi, ili se utješi u njoj, fenomen je koji intrigira brojne istraživače tijekom posljednjih stotinu godina te se uvijek iznova postavlja pitanje: Kako zvukovi, koji su, na kraju krajeva, samo zvukovi, imaju moć da tako duboko pokrenu emocije?“ (Škojo, 2019:102).

Da bi uvidjeli važnost glazbe u našim životima, dovoljno je samo pogledati kako glazba utječe na naše emocije. Nije bitno razumijemo li glazbu i imamo li sluha, uvijek će postojati neka melodija koja će nam izazvati jače emocije, željeli mi to ili ne. To ne mora biti čak ni melodija instrumenta, može biti i pjev ptica, kapljice kiše, grmljavina ili bilo koji zvuk koji nas okružuje jer u tim zvukovima smo okruženi od samog rođenja. Upravo bi se to trebalo iskoristiti u poticanju različitih načina glazbenog istraživanja i izražavanja u predškolskim ustanovama (Kolić, 2019). Osim na emocionalni razvoj djeteta, glazba također utječe i na razvoj njegove motorike te na kognitivni i socijalni razvoj. Drugim riječima, glazba djeluje na cjeloviti razvoj djeteta. Dok pleše na glazbu, dijete razvija motoriku, dok pjeva brojalicu razvija govor i pamćenje, dok brojalicom određuje uloge u igri dijete ostvaruje socijalne interakcije.

Glazba pomaže u procesu emocionalnog razvoja djeteta i obogaćuje djetetov život. Puštanje glazbe u pozadini tijekom aktivnosti u dječjim vrtićima na djecu može djelovati poticajno i umirujuće te može smiriti ili utješiti dijete kada se osjeća tužno. Međutim, glazba može stvoriti neugodan osjećaj ako djetetu ne odgovaraju određeni zvukovi, pa tada dijete plače ili se okreće od neugodnog zvuka. Djeca koja su u ranoj i predškolskoj dobi bila okružena glazbom i glazbenim aktivnostima pokazuju veću empatiju, imaju razvijenije socijalne vještine, kasnije u životu imaju manji strah od javnog nastupa i imaju veće samopouzdanje (Kolić, 2019).

7. Literatura

1. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
2. Dobrota, S. (2012). *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta.
3. Džaferović, E. (2018). *Idiofona glazbala Orffovog instrumentarija u radu s predškolskom djecom*. Završni rad. Rijeka: Učiteljski fakultet.
4. Fabac, A. (2018). *Dječje glazbene igre*. Završni rad. Pula: Sveučilište.
5. Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 9 (1), 179-187. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/137253>
6. Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica – snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić.
7. Klarić, I. (2019). *Pasivno slušanje glazbe u predškolskoj dobi*. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
8. Kolić, T. (2019). *Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta*. Završni rad. Rijeka: Učiteljski fakultet.
9. Levitin., D. (2016). *Mozak i muzika*. Zagreb :Vuković & Runjić.
10. Majsec Vrbanić, V. (2009). Poticanje glazbom i njezinim elementima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 15 (56), 20-24. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/164816>
11. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7 (1), 73-87. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/99893>
12. Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159 (1 - 2), 139-158. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/202779>
13. Oatley, K., M. Jenkins, J. (2003). *Razumijevanje emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
14. Ožvald, B. (2017). *Klasična (umjetnička) glazba u vrtiću – igre*. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
15. Pavković, A. (2019). *Glazbeni doživljaj djece kroz pokret i ples*. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
16. Peteh, M. (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alinea.
17. Ruškan, S. (2020). *Glazbeno obrazovanje i socijalno-emocionalni razvoj djeteta*. Diplomski rad. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
18. Salovey, P., J. Sluyter, D. (1997). *Emocionalni razvoj i emocionalna inteligencija: pedagoške implikacije*. Zagreb: Educa.

19. Slunjski, E. (2013). *Kako djetetu pomoći da upozna svoje emocije (i nauči njima upravljati)*. Zagreb: Element d.o.o.
20. Sokolov, T. (2018). *Glazba u vrtiću*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište.
21. Šarić, D. (2019). *Dobrobiti glazbe na cjelokupan razvoj djeteta rane i predškolske dobi*. Diplomski rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.
22. Škojo, T. (2020). Induciranje emocija glazbom s osvrtom na ulogu glazbene poduke. *Nova prisutnost*, XVIII (1), 101-113. <https://doi.org/10.31192/np.18.1.8>
23. Varga, P. (2019). *Utjecaj klasične glazbe na rast i razvoj predškolskog djeteta*. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet.

Sažetak

Glazba je oduvijek veliki dio čovjekovog života. Dok slušamo glazbu ili sviramo instrumente, nesvjesno uključujemo sva osjetila i doživljavamo glazbu. Glazba ima utjecaj na dijete već od samog rođenja, stoga je potrebno djetetu ponuditi kvalitetne glazbene sadržaje kako bi mu se pomoglo u budućem formalnom glazbenom obrazovanju. Kao što se razvoj djeteta prati kroz određene faze, učenje glazbe također se događa postupno. Tema povezanosti glazbe i emocija interesirala je još i Aristotela koji je glazbu smatrao sastavnim dijelom svojeg idealnog obrazovnog sustava jer ona ima sposobnost pobuđivanja i smirivanja emocija te može utjecati na formiranje dobrog karaktera (Gabrielsson i Juslin, 1996, prema Dobrota, 2012).

Djeca otkrivaju jedan drugačiji svijet slušajući glazbu. Ona u njima budi maštu, fantazije i emocije, vedra pjesma ih potiče ih na aktivnost, a nježne i tihe pjesmice stvaraju ugodnu i toplu atmosferu. Dok se pjeva, većini djece je prirodno kretati se, plesati ili osmisliti koreografiju, jer oni riječi pjesme povezuju s pokretima tijela. Upravo zbog ove djetetove potrebe za kretanjem kada čuje glazbu, vrlo je važno koristiti glazbu u radu s djecom rane i predškolske dobi. Mnogi odgajatelji nisu svjesni svog utjecaja na glazbeni odgoj djece, na njihov razvoj i napredak. Istraživanja pokazuju da odgajatelji uglavnom koriste pjevanje kao najčešću glazbenu aktivnost u radu s predškolskom djecom, pa slušanje klasične glazbe i sviranje instrumenata ostaje zanemareno (Miočić, 2009, prema Habuš Rončević, 2014). Izborom vrijednih i kvalitetnih glazbenih djela moguće je utjecati na razvoj dobrog glazbenog ukusa djeteta i njegov cjeloviti razvoj.

Cilj ovog završnog rada je prikazati kakvu ulogu ima glazba u razvoju djeteta, s naglaskom na emocionalni razvoj te koja je uloga odgajatelja u glazbenom razvoju djeteta.

Ključne riječi: glazba, dijete, emocije, odgajatelj, cjeloviti razvoj

THE INFLUENCE OF MUSIC ON CHILDREN'S EMOTIONS

Abstract

Music has always been a great part of human life. While we listen to music or play an instrument, we activate all our senses and experience the music. Music has an impact on child since birth, so it is necessary to offer him quality musical stimulants to help in a future formal music education. As a child's development is going through certain stages, learning music also happens gradually. Aristotel was also intrigued by connection between music and emotions and he considered music as an integral part of ideal educational system because it has the ability to arouse and calm emotions and can influence the formation of good character (Gabrielsson and Juslin, 1996, according to Dobrota, 2012).

Children discover a different world by listening to music. It awakens imagination, fantasies and emotions in them, a cheerful song encourages them to be active, and gentle and quiet songs create a pleasant and warm atmosphere. As they sing, it is natural for most children to start moving, dancing or devising choreography because they associate the words of the song with body movements. Because of this child's need to move when he hears music, it is very important to use music in working with children of early and preschool age. Many educators are not aware of their influence on the children's musical development and progress. Research shows that educators mainly use singing as the most common musical activity in working with preschool children, so listening to classical music and playing instruments remains neglected (Miočić, 2009, according to Habuš Rončević, 2014). By choosing valuable and quality musical pieces, it is possible to influence on the development of child's good musical taste and hollistic development.

The goal of this final paper is to show a role that music plays in a child's development, with an emphasis on the emotional development, and what is the role of educators in all of that.

Keywords: music, child, emotions, educator, holistic development

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivana Krolo, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja prvostupnice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni/diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga/diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga/diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 12.7.2021.

Potpis

Ivana K.

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA U
SPLITU**

Student/Studentica: Ivana Krolo

Naslov rada: Utjecaj glazbe na emocije djece

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izv. prof. dr. sc. Snježana Dobrota

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): Daniela Petrušić, asistent

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

izv. prof. dr. sc. Snježana Dobrota

Daniela Petrušić, asistent

dr.sc. Marijo Krnić

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 12.7.2021.

Potpis studenta/studentice:

Ivana K.